

Folketingets forsvarsudvalg

København den 8. september 2023

Den kommende advokatundersøgelse af Elbit-sagen

Til brug for jeres overvejelser om kommissoriet for den advokatundersøgelse, som det fremgår af dagspressen, at forsvarsministeren forventer at blive enige med Folketingets partier om i løbet af september, sender Transparency International Danmark hermed vores umiddelbare tanker herom.

Uvildighed

Der har i debatten flere gange været udtrykt, at undersøgelsen skal være uvildig. Dermed forstås, at den skal følge Advokatsamfundets regler om uvildighed. Dette betyder, at advokatfirmaer, der normalt udfører opgaver for Forsvarsministeriet, ikke kan gennemføre undersøgelsen. Det vil i første omgang sige Kammeradvokaten, der også har været involveret i sagen. Men også andre advokatfirmaer, som Forsvarsministeriet i fremtiden kunne overveje at entre med i forbindelse med f.eks. udbudssager.

Ministerens rolle

Et af de temaer, som partierne har fremført skal overvejes, har været, om der skal kunne afgives mundtlige forklaringer. I takt med at sagen politisk mere og mere har været fokuseret om den klassiske 'hvem vidste hvad hvornår', giver mundtlige forklaringer god mening. Transparency International Danmark ville også have anbefalet en sådan løsning, især nu hvor den minister, der havde ansvaret på tidspunktet for orientering af Folketinget, ikke længere kan give forklaring herom under ministeransvar.

Transparency International Danmark vil derfor opfordre til, at kommissoriet bliver ret præcist i forhold til, hvad man ønsker svar på. Dette med det formål, at undgå, at undersøgelsen kan tages til indtægt for andet og mere, end det der undersøges.

Et af de spørgsmål, der har undret os i sagen, har været, at man skulle 'bage' de to beslutninger, der havde hver sin frist, sammen i én og samme forelæggelse. Det kan der være gode politiske grunde til, herunder at man ikke ville gå i Folketinget mere end en gang med samme sag. Og så må det naturligvis være den første frist, der er styrende.

Systemfejl frem for ansvar

Transparency International Danmark er opmærksomme på, at sagen allerede har haft personalemæssige konsekvenser. Det er formentlig derfor vigtigt, at den kommende undersøgelse er afgrænset i forhold til de undersøgelser, der er behov for i relation til personalesagen for den forhenværende departementschef.

Vi vil dog gerne opfordre til, at undersøgelsen i videst muligt omgang er fokuseret på at finde svar på, hvorfor sagen kunne ske – og ikke hvem der er ansvarlig. På den måde kan der skabes fokus på læring. Vi har med tilfredshed noteret os, at forsvarsminister Troels Lund Poulsen er citeret for som

noget af det første at have understreget, at der vil blive begået fejl, og at værdien i kodeks VII om 'åbenhed om fejl' er afgørende for en god kultur.

Hvorfor er der ikke sket politianmeldelse?

Tidligere forsvarsminister Jacob Ellemann Jensen er citeret for at have sagt, at 'sagen stinker'. Det er en bemærkelsesværdig udtalelse. Hvis sagen 'stinker', er det nærliggende at antage, at den forhenværende minister mener, at der er begået noget alvorligt, der er ansvarspådragende. Det kan ikke – med mindre det alene var en unødigt kæk bemærkning – være udtryk for andet, end en mistanke om, at der er foregået noget strafbart.

For en anti-korrupsionsorganisation som Transparency International er det naturligvis et spørgsmål, der interesserer os, fordi kontrakter, udbud og våbenindustri globalt er et område, der er plaget af korrupsion. Vi mener derfor, det er af interesse at få undersøgt, hvorfor der ikke har været indgivet politianmeldelse allerede, når ministeren siger, at 'sagen stinker'.

Sædvanlig udbudsproces

Når Transparency International Danmark af pressen er blevet bedt om kommentarer til sagen, har vi udtrykt, at sagens substans (det konkrete indkøb og sammenhængen mellem det tidligere tabte udbud og den nye kontrakt) kan være udtryk for helt sædvanlig proces. Der er ikke noget usædvanligt i, at firmaer, der taber et udbud, søger at bruge klagesystemet til at få kompensation for det tab de har lidt i forbindelse med udarbejdelsen af tilbud m.m.

Af hensyn til læring vil det være formålstjenligt, om undersøgelsen også belyser dette aspekt, således at Folketingets partier og offentligheden kan forstå sådanne sager og deres særlige dynamikker.

Involvering af Folketingets Finansudvalg

En vigtig lære af denne sag er efter vores opfattelse også involvering af det politiske niveau i forhold til store indkøb på forsvarsområdet. Transparency International Danmark har den tilgang, at det bør være det politiske niveaus opgave at forholde sig til de store spørgsmål om prioriteringer, mens den endelige godkendelse og valg af leverandører ikke er et politisk spørgsmål.

Transparency International Danmark opfordrer derfor til, at man ser denne beslutningskæde efter, særligt med fokus på at undgå, at leverandører kan have en særlig interesse i at påvirke politiske beslutningstagere i de konkrete valg, med de risici det indebærer. Den lobby-indsats vil naturligvis fortsat ske – men så bare på det operationelle niveau. Forskellen er, at embedsværket er underlagt notatpligt og har pligt til at dokumentere den kontakt, man har med leverandører, således at det er muligt efterfølgende at kontrollere, at processen gennemførtes, som den bør.

Med venlig hilsen

Jesper Olsen
Formand